

ազատուեցան: Մեծ դժուարութեամբ տարան հիւանդ Կօնտին մօտակայ հիւրանոցը:

Սակայն Կօնտը առողջացաւ: 1819 թրւի սկզբում նա վերսկսեց դաստիարակութիւնները: 1830 թռւին սկսեց հրատարակել իւր մեծագոյն աշխատութիւնը: Բայց այդ հսկայական գործը նրան ոչինչ օգուտ չէր բերում: 1832 թռւին նա տեղ ստացաւ բազմարուեստեան դպրոցում 2000 Ֆրանկ ռոճկով, իսկ հինգ տարուց լետոյ նոյն հիմնարկութեան մէջ ստացաւ դասաքննիչի պաշտօնը 3000 Ֆրանկ ռոճկով: Այժմ դասեր ունէր նաև մասնաւոր դպրոցներում: Եւատեսակ զբաղմունքը վեց տարուայ ընթացքում գոնեայ 20 օր շարունակ հանգստութիւն չէին տուել: Բայց մի քանի տարուց լետոյ նա զրկուեց իւր գլխաւոր պաշտօնից (դասաքննիչի) և կրկին ընկաւ անապահով դրութեան մէջ:

Երկար ժամանակ և լամառութեամբ կռուեց Կօնտը նեղ ապրուստի դէմ: Միայն իւր կեանքի վերջին տարիներում նա միխթարում էր այն մտքով՝ որ ապրուստի միջոց է ստանում, հետևելով իւր իսկական կոչման: Այդ միջոցները սահմանափակ էին, բայց նրան բաւականացնում էին: Կօնտը միշտ ապրել էր համեստ կերպով, բայց վերջին տասն տարիները նա էլ աւելի սահմանափակեց իւր պահանջները: Նա չէր ծխում, սուրճ չէր խմում և կերակուրի մէջ էլ մեծ չափաւորութիւն էր պահպանում: Միակ զուարճութիւնը, որ նա իրան թոյլ էր տալիս, իտալական օպերան էր. բայց սրտնից էլ վերջիվերջոյ հրաժարուեց:

Գոյութեան կռիւը Կօնտի կեանքի տխուր կողմերից մէկն էր: Բայց այժմ կը ծանօթանանք մի ուրիշ տխրալի գծի հետ:

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԻՍԿԱԿԱՆ ՍԵՐ

Կօնտը բախտաւոր չէր նոյնպէս սիրոյ խնդրի մէջ: Նա ամուսնացել էր մի աղքատ հետ, որին չէր սիրում, և որը նրան բախտաւորացնել չէր կարող: Կարօրինան—Կօնտի

կինը—թէև արտաքույ կարգի մտաւոր ընդունակութիւններ ունէր, բայց ոչ մի լուրջ կրթութիւն չէր ստացել: Նա ամուսնութիւնից առաջ ղեթեթե կեանք չէր վարում: Կօնտի հեա ծանօթանալուց յետոյ մի անգամ նա հրաւիրեց Կօնտին իրեն հանրահաշուի դասեր տալու: Երիտասարդ զոյգը հանրահաշուից անցաւ միասին ապրելու, յետոյ էլ ամուսնանալու խընդրին: Եւ նրանք ամուսնացան: Բայց Կօնտը շուտով համոզուեց, որ ինքը սարսափելի սխալ է գործել: Ահա թէ ինչ է պատմում ինքը Կօնտը այդ մասին.

«Ես ինձ ոչ գեղեցիկ համարելով, ոչ էլ նոյն իսկ դուրեկան, բայց և այնպէս սիրոյ կենդանի պահանջ զգալով, ընտրեցի մի կին, որը պիտի սիրէր ինձ, որպէս հետևանք այն ներքին երախտիքի, որ պայմանաւորւում է այդ ամուսնութեան բացառիկ պայմաններով...»

Բայց Կարօլինան ուրիշ շարժառիթներ ունէր: Նա փառասիրական ձգտումներից ստիպուած կամենում էր գիտնական ասպարիզում առաջ գնացող ամուսին ունենալ, բայց ոչ մի բանի մէջ չէր կամենում զսպել իրան... ուստի շուտով ծագեցին ընտանեկան տարաձայնութիւնները:

Մենք աւելորդ ենք համարում կանգ առնել այդ անբախտ ամուսնական կեանքի մանրամասնութեանց վերայ: Կասենք միայն, որ 17 տարի տանջուելուց յետոյ Կօնտը որոշեց վերջնականապէս բաժանուել իւր կնոջից: (Բախտի բերմունքով նրանք երեխաներ չունէին, որ գործը դժուարացնէր): Ինչպէս երևում է՝ Կօնտի համբերութիւնն այլ ևս հատել էր, որ երևում է նրա սեփական խօսքերից. «Երկար ժամանակ — գրում է նա իւր կնոջը — դուք բաւական սխալ էիք հասկանում ինձ և իմ բնաւորութեան թուլութեանն էիք վերագրում իմ չափազանց ներողամտութիւնն ու համբերութիւնը, որ իսկապէս ծագում էր իմ բարեսրտութիւնից: Այժմ փորձը պիտի սովորեցնէ ձեզ, որ եթէ իմ կամքը արտայայտւում է մի փոքր դանդաղութեամբ, սրա փոխարէն նա վերջ ի վերջոյ անքակտելի է...»

Այդպէս խիստ կերպով պատժուեց Կօնտը իւր չմտածած

ամուսնութեան համար։ Նա արդէն 44 տարեկան էր, երբ բաժանուեց Կարօլինայից։ Նա այլ ևս հազիւ թէ կարողանար մտածել նոր բախտի, նոր սիրոյ վերայ։ Փիլիսոփայական զբաղմունքները բարդովին գրաւում էին նրան, և նա, գուցէ, մինչև անգամ ուրախ էր հանգստութեան և մէնակութեան համար, որ վերջիվերջոյ գտել էր։ Այժմ ոչ ապարդիւն անհանգստութիւնները և սրտնեղութիւնը, ոչ կասկածանքը, ոչ նախանձը, ոչ բազմաթիւ անախորժութիւնները, որ ծագում էին առօրեայ մանր մունր անհամաձայնութիւններից, չէին կարող խանգարել նրա կեանքի խաղաղ ընթացքը։ Նա այժմ կարող է ամբողջովին նուիրուել իւր կոչման։... Բայց աւանդ, սիրատենչ սիրտը չէր կարող պարապ մնալ... Իւր կեանքի հինգերորդ տասնեակում նա սիրեց իսկական սիրով, սիրեց այնպէս, որպէս միայն մէկ անգամ կարելի է սիրել ամբողջ կեանքում.....

Կլօտիլդան, Կօնտի սիրեցեալը, մի վերին աստիճանի անբախտ կին էր։ Նա ամուսնացել էր, առանց նախապէս ճանաչելու, մի խարդախ մարդու հետ, որ շուտով աքսորուեց տաժանակիր աշխատանքների։ Երեսնամեայ ամուսնացած, բայց անամուսին կինարմատը, որ գուրկ էր կենսական փորձառութիւնից, ոչ մի մասնաւոր պարապմունք չգիտէր, ինքն էլ հիւանդոտ, մնացել էր իւր աղքատ ծնողների ձեռքին։ Նա բաւական գեղեցիկ էր, բարի ու քնքոյշ սիրտ և լաւ բնական խելք ունէր։ Կօնտի հետ ծանօթանալով՝ նրա մէջ մինչև անգամ գրեկանական հակումն յայտնուեց, նրան առաջարկեցին գրել մի ամենօրեայ թերթի համար բանասիրականներ, մանկավարժութեան և վիպական քննութեանց մասին։ Մի խօսքով՝ նա սովորական կին չէր։ Կօնտը գտնում էր Կլօտիլդայի մէջ այն բոլորը, ինչ որ նա 17 տարի իգուր որոնել էր Կարօլինայի մէջ։ Սիրոյ ծարաւ սիրտը վերջապէս գտել էր իւր արժանի հերոսուհուն։ Բայց այդ բոլորից ոչինչ չը դուրս եկաւ, Կլօտիլդան հիւանդ էր, թոքախտ էլ ստացաւ և կարճ ժամանակում մեռաւ։ Բայց նրա սէրը միշտ վառ։

էր Կօնտի սրտում, ազգում էր նրա մտքերի վերայ և նոյն իսկ չափազանցութիւնների հասցնում

ԿՕՆՏԸ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ՄԷՋ,

Մեծ հասարակագէտի բնորոշ յատկութիւններից մէկը այն էր, որ նա ոչ միայն սկզբունքներ էր մշակում, մտքեր էր արծարծում, ծրագրերներ էր կազմում, այլև անմիջապէս մասնակցելով ընթացիկ կեանքին, ամենայն ջանք գործ էր դնում իւր սկզբունքները իրականացնելու համար։ Ուրեմն նա ոչ սոսկ գիտնական էր, այլև նոյնչափ եռանդուն հասարակական գործիչ։ Նրա հասարակական գործունէութեան մէջ նկատուում է երկու ձգտում, որ միմեանց շարունակութիւնն են կազմում։ Նա նախ ձգտում էր իւր իսկ ձեռքով *տարածել* իւր սկզբունքները ժողովրդի մէջ, ապա աշխատում էր իւր սկզբունքներն արգէն դաւանողների օգնութեամբ կեանքի մէջ գործադրել նրանց, հասարակական մարմինը ձևակերպել իւր սկզբունքների համեմատ։

1831 թուին Կօնտը սկսեց աստղաբաշխական մատչելի դասախօսութիւններ կարդալ ձրիաբար, որ շարունակեց մինչև 1848 թիւը։ Նա կարգում էր կիրակի օրերը և այդպիսով բանուորներն էլ միջոց էին ունենում նրան լսելու։ Կօնտը կապում էր աստղաբաշխութիւնը միևս զբաղման գիտութիւնների հետ, արծարծում էր իւր կենսական գաղափարները և հէնց այդ էր իսկապէս ունկնդիրներին գրաւողը։ Ինքը Կօնտն՝ էլ ի հարկէ այդ իմանում էր։ Զուտ գիտական տեսութիւններից նա անցնում էր ժամանակակից հասարակական հարցերին։ Մանաւանդ ուշագրութիւն էր դարձնում կապիտալիզմի վրայ, խօսում էր այն մասին, թէ կառավարութիւնը պիտի հսկէ բանուորների և նրանց տէրերի յարաբերութեան վրայ։ Երկու անգամ դասախօսը շօշափեց այնպիսի խնդիրներ, որ կառավարութեան առիթ տուեց մի-